I. AKMENS IR ŽALVARIO AMŽIŲ PAMINKLAI

Džiugas Brazaitis

AKMENS AMŽIAUS PAMINKLŲ ŽVALGYMAS VOKĖS AUKŠTUPYJE

1989 m. pavasarį MA Istorijos instituto archeologai žvalgė Papio ežero ir Vokės pakrantes netoli Papiškių ir Mikašiūnų kaimų (Šalčininkų raj., Rūdininkų apyl.). Aptikti keli akmens amžiaus paminklai.

Papiškių 1-oji gyvenvietė yra 200 m į vakarus nuo kaimo, pamiškėje, ant pirmosios viršsalpinės upės terasos. Ariamame lauke rasta akmens amžiaus dirbinių. Šurfuojant po ariamu sluoksniu aptiktas 30 cm storio rausvo smėlio kultūrinis sluoksnis su titnago skalda, keramika ir smulkiais angliukais. Iš viso gyvenvietėje surinkti 122 titnago radiniai: 3 galiniai gremžtukai, 3 kampiniai rėžtukai, 2 grąžteliai, 1 gludinta ir 3 paretušuotos nuoskalos, 4 amorfiški skaldytiniai, 16 skelčių ir 89 nuoskalos. Puodų šukelės su augalinėmis priemaišomis, lygiu paviršiumi. Paminklo data - neolito antroji pusė (III tūkst. pr.m.e.).

Papiškių 2-oji gyvenvietė yra 700 m į šiaurę nuo pirmosios, miške, gana aukštame upės krante,

Radiniai surinkti suartoje miško proskynoje. Šurfuojant aptiktas 15 cm storio rusvo smėlio kultūrinis sluoksnis su titnago skalda ir smulkiais angliukais. Rasti 69 titnago radiniai: trikampio ietigalio apatinė dalis, plokščiai retušuotais pakraščiais, kampinis rėžtukas, 10 skelčių, 2 retušuotos nuoskalos, skaldytinių dalių ir kt. Ietigalis rodo, kad paminklas priklauso neolito antrajai pusei (III tūkst. pr.m.e.).

Papiškių 3-oji gyvenvietė yra 300 m į šiaurę nuo antrosios tame pačiame miške. Čia, pustomame šlaite, aptikta pavienių radinių. Viršuje, miške, iškasus šurfą, po maišyta žeme rastas 10 cm storio tamsesnio smėlio sluoksnelis su titnago skalda. Gyvenvietėje surinkti 45 titnago radiniai: grąžtelis, paretušuota nuoskala, 7 skeltės, skaldytinis ir kt. Paminklo chronologija neaiški.

Prie Papiškių kaimo yra kelios akmens amžiaus dirbinių radimvietės, kuriose kultūrinio sluoksnio neaptikta. Viena iš jų yra ariamame lauke, už 100 m į vakarus nuo kaimo, uždurpėjusios lomelės pietinėje pusėje. Čia surinkta 19 titnago radinių: galinis gremžtukas, šoninis grandukas, kaltelio ašmenėlis ir kt.

Antroji radimvietė yra 350 m į šiurę nuo Papiškių 3-osios gyvenvietės, ant pirmos viršsalpinės terasos. Suartame lauke surinkti 123 titnago radiniai. Rasti 2 strėlių antgaliai: vieno tik viršūnė, o kitas širdinis, asimetriškas, plokščiai retušuotais pakraščiais. Radimvietėje aptikta gremžtukų, grandukų, grąžtelis ir kt.

Trečia radimvietė yra 200 m į šiaurę nuo antrosios, suartame lauke šalia vienkiemio, taip pat ant pirmos viršsalpinės terasos. Surinkti 73 titnago radiniai. Dirbinių nedaug: keli gremžtukai, kaltelio ašmenėlis, gludinto kirvelio ašmenų dalis.

Sprendžiant pagal titnago patiną, Papiškių radimviečių radiniai skirtingų laikotarpių. Dalį antrosios ir trečiosios radimviečių dirbinių galima priskirti neolito antrajai pusei (III tūkst. pr.m.e.).

Prie Mikašiūnų kaimo, už kolektyvinių sodų, kur

aukštas Papio ežero krantas leidžiasi į durpyną, nedideliame suartame laukelyje surinkta beveik 300 titnagų. Rasti 8 nedideli gremžtukai, daug įvairių rėžtukų, šoninis grandukas, įstatomasis ašmenėlis stačiai retušuotu šonu, kirvėlio tipo dirbinių. Jie taip pat nevienlaikiai. Dirbinių tipai rodo, kad paskutinį kartą čia gyventa ne vėliau kaip neolito pirmoje pusėje (IV tūkst. pr.m.e.).

Žvalgymo rezultatai parodė, kad Vokės aukštupyje gausu akmens amžiaus gyvenviečių pėdsakų, paminklų paieškas numatoma tęsti.

Džiugas Brazaitis

PAPIŠKIŲ AKMENS IR ŽALVARIO AMŽIŲ GYVENVIETĖ

Papiškių durpyninė gyvenvietė aptikta 1989 m. vasarą MA Istorijos instituto žvalgomosios ekspedicijos. Ji yra dešiniajame Vokės krante, pakrantės durpyne, maždaug 1 km į šiaurės rytus nuo Papiškių kaimo (Šalčininkų raj., Rūdninkų apyl.). Čia vietiniai gyventojai, ruošdami lauką bulvėms, buldozeriu nustūmė veleną bei krūmus ir užkliudė gyvenvietės kultūrinį sluoksnį. Žemės paviršiuje surinkta titnago radinių, keramikos fragmentų.

Tų pačių metų rugpjūčio mėn. Istorijos institutas pradėjo šį paminklą tyrinėti. Kadangi laukas buvo užsodintas bulvėmis, buvo iškasta tik 2 m pločio ir 32 m ilgio perkasa, kuri kirto gyvenvietės teritoriją rytų-vakarų kryptimi. Vakarinėje gyvenvietės dalyje, kur kultūrinis sluoksnis ryškiausias ir labiausiai pažeistas, perkasa buvo praplėsta dar 2 metrus. Ištirtas 84 m^2 plotas, paaiškėjo rytinės ir vakarinės gyvenvietės ribos. Paminklas užima 28 m pločio ir apie 100 m ilgio pakrantės ruožą.

Gyvenvietėje aptikti du kultūriniai sluoksniai. Po